

Els músics que no coneixem

Text > JOSEP PUJOL COLL

Il·lustració > XAVIER ROQUETA

Entro a l'Arxiu Municipal de Girona i, després de fer-los saber el que hi busco, al començament fan cara de pòquer. Músics negres del segle XVI. O afrodescendents, o afrocatalans, o afrogironins, o afrodiaspòrics, com vulgueu. Immediatament, professionals com són els arxivers, es posen en situació: dispo- so d'alguna dada, d'alguna pista per poder resseguir-los? Doncs sí: al segle XIX, l'arxiver municipal Julián de Chía en parlava al seu estudi sobre el Corpus a Girona. Negres, esclaus i captius (compte, no són sinònims) van acompanyar la processó amb els seus tambors durant uns quants anys. Chía no en va esmentar la font, ni semblava que li importés gaire. És un fil per estirar. Diligents, a l'arxiu comencen a portar-me lligalls i lligalls en què podrien apa- rèixer.

Després d'un parell de matins de batallar amb la cal·ligrafia del cinc-cents, als llibres del clavari menor hi ha hagut bona collita. Vet aquí en Cristòfol Altimira, en Joan Pou i en Nofre de mossèn Cruïlles, uns negres que durant uns quants anys van tocar el tabal a la processó del Corpus, sovint per fer ballar els gegants. He limitat la recerca entre 1534 i 1540, però si em posés sistemàtic n'apareixerien més, segur. Són noms i cognoms ben nostrats, gens exòtics. Altres detalls que em semblen significatius: tots cobren per la feina, i a les llistes no apareixen segregats, sinó barrejats amb altres tabalers i músics. Així, la imaginació se m'en- vola cap a un Corpus ple de ritmes i bestiari, i cap a una petita Girona renaixentista més multicolor del que ens podríem pensar. Ara bé, evitem entusiasmes precipitats: en els mateixos temps hi va haver neteges ètniques de jueus i musulmans; l'esclavitud se la campava, plenament legal i afectant potser en Nofre, en Joan o en Cristòfol, i si els afro- descendents hi tenien certa cabuda era perquè eren de bon cristianitzar. Una alteritat controlada i domesticada, sí. L'altra cara de la moneda: pels mateixos anys, una acta capitular de 1534 exigia que, en la representació pasqual de les Tres Maries dins la Catedral, no hi hagués «timbals ni tabals, ni trompetes ni cap altra mena de músics, ni ne- gres».

Entre la visibilitat i les prohibicions, la música és un es- pai de negociació, de resistència i, a cops, d'orgull i lliber- tat. A tall d'exemple, a la documentació rescatada per Ivan Armenteros sobre la Barcelona tardomedieval, a l'esclavit- zat Nicolau se li va prometre la llibertat si servia correcta- ment durant vuit anys més el seu amo, però, sobretot, sense escapar-se a les nits a tocar el tamborí. I al llibert Francesc de Marimon se li feu un contracte d'aprenentatge, però ell va exigir la condició de tenir lliures els festius i les vigílies per poder tocar el tambor.

Si m'heu llegit fins aquí, potser us ronda una pregun- ta: i per què perdre dos matins a l'arxiu per rescatar tres noms? Puc respondre amb un símil. Voldria que la his- toriografia de la música —bé, la història en general— s'assemblés més a les arrels d'un avellaner que no pas a les d'un roure. No un tronc únic des d'on s'esfilagar- sen petites arrels secundàries, sinó una xarxa d'arrels múltiples, teranyinoses i rizomàtiques que alimenten els diversos brots de l'avellaner per alimentar-ne les fu- lles i els fruits. En un acte d'anacronisme estratègic, cal xuclar saba avall, fins a arribar als racons més recòndits del passat subterrani i així retrobar-hi la dada que ens il·lumi- ni un present més fruitós, més divers, més inclusiu. Sense mentir ni exagerar; visitant l'arxiu i, alhora, sospitant de l'arxiu, massa sovint un relat en mans dels forts; buscant la microhistòria, la presència gairebé indetectable de les mi- nories, dels altres, dels músics que no coneixem i que van fer sonar una música irrecuperable.